

Sprawozdanie z konferencji „Psychologia w medycynie” „Psychology in medicine” - conference report

Dnia 5 kwietnia 2008 roku na Uniwersytecie Medycznym im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu odbyła się konferencja naukowa „Psychologia w medycynie”. Była to drugie już spotkanie z cyklu „Humanistyka w medycynie”, zorganizowane przez Zakład Psychologii Klinicznej Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, Studenckie Psychologiczne Koło Naukowe Uniwersytetu Medycznego oraz Studenckie Towarzystwo Naukowe Uniwersytetu Medycznego.

Konferencja zaadresowana została głównie do studentów Uniwersytetu Medycznego, jednak przyciągnęła też przedstawicieli innych uczelni oraz pracowników służby zdrowia. Ku zadowoleniu organizatorów obecnych było blisko 150 uczestników. Konferencja miała charakter wieloaspektowy, jako że poruszane tematy dotyczyły licznych zagadnień psychologicznych przydatnych w pracy przyszłych przedstawicieli nauk medycznych. Podczas jej trwania wygłoszono piętnaście referatów, których twórcami były w dużej mierze osoby prowadzące praktykę psychologiczną, co pozwoliło ukazać psychologię, jako naukę bliską człowiekowi i medycynie.

Otwarcia konferencji dokonał przewodniczący komitetu organizacyjnego - Michał Mandecki - student II roku studiów drugiego stopnia na kierunku Pielęgniarstwo na Wydziale Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, będący Członkiem Zarządu Studenckiego Towarzystwa Naukowego Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu oraz Przewodniczącym Studenckiego Psychologicznego Koła Naukowego tejże uczelni. W swoim słowie wstępnym nawiązał do poprzedniej konferencji z cyklu „Humanistyka w medycynie” zatytułowanej „Wzorzec etyki medycznej w świetle życia i dzieła Alberta Schweitzera”, która odbyła się 16 marca 2007 roku, wyrażając jednocześnie nadzieję, że konferencje z tego cyklu wpiszą się na stałe w kalendarz uczelnianych konferencji organizowanych przez STN i Zakład Psychologii Klinicznej. W słowie wstępnym Przewodniczący SPKN zwrócił też uwagę na rolę czynników psychologicznych w pracy z pacjentem, a także na potrzebę edukacji przedstawicieli zawodów medycznych w tym zakresie.

Pierwsze wystąpienie, wygłoszone przez mgr Izabelę Przybek-Czuchrowską (Zakład Psychologii Klinicznej na WNoZ UM w Poznaniu, Piastowskie Centrum Terapii i Profilaktyki Zdrowia Psychicznego w Poznaniu), dotyczyło „Potrzeby edukacji kadr medycznych w obliczu współczesnego zagrożenia zdarzeniami traumatycznymi”. Autorka

podkreśliła obecny wzrost poziomu narażenia na zdarzenia traumatyczne, których psychologicznymi i społecznymi konsekwencjami może być zaburzenie po stresie traumatycznym (PTSD). Mgr Przybek-Czuchrowska podała typologię zdarzeń traumatycznych oraz podstawowe kryteria diagnostyczne tej jednostki chorobowej według klasyfikacji DSM IV. Prelegentka nakreśliła obraz kliniczny pacjentów z PTSD, oraz czynniki ryzyka wystąpienia tego zaburzenia. Ostatnia część przedstawianego referatu dotyczyła potrzeby szkolenia kadr medycznych w zakresie pomocy medycznej, pacjentom z PTSD, a także konieczności podejmowania działań psychoprofilaktycznych na rzecz zdrowia psychicznego pracowników służb ratowniczych.

Autorem drugiej prelekcji był współorganizator konferencji - mgr Marcin Cybulski (Zakład Psychologii Klinicznej na WNoZ UM w Poznaniu oraz Pracownia Psychologii Transportu w Poznaniu), który zwrócił uwagę na rzadko omawiany i podejmowany społecznie temat, mianowicie „Pomoc ofiarom wypadków drogowych” w aspekcie psychologicznym. Referat nawiązywał tematycznie do wystąpienia mgr Izabeli Przybek-Czuchrowskiej i ukazywał wąskie ujęcie tematyki zagrożeń PTSD w odniesieniu do ofiar i świadków wypadków drogowych. Posługując się aktualnymi danymi statystycznymi Komendy Głównej Policji autor zwrócił uwagę na skalę i powagę problemu mogącego dotyczyć nawet kilkudziesięciu tysięcy osób w skali kraju rocznie. Prelegent zaprezentował propozycję wystandaryzowanego schematu szkolenia z zakresu pierwszej pomocy psychologicznej i zaapelował o jego wdrożenie. Jednym z wniosków wieńczących wystąpienie było zwrócenie uwagi na brak profesjonalnie prowadzonej i kompleksowej pomocy uczestnikom wypadków drogowych dotkniętych zaburzeniami po stresie traumatycznym (PTSD).

Trzeci wykład poświęcony był zagadnieniom związanym z „Rolą psychologa w Ortopedyczno – Rehabilitacyjnym Szpitalu Klinicznym im. W. Degi”, który wygłosiła mgr Ewa Łęcka-Francuzik (Ortopedyczno-Rehabilitacyjny Szpital im. W. Degi Uniwersytetu Medycznego im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu). Autorka zaprezentowała sześć obszarów związanych z funkcją psychologa w szpitalu ortopedyczno-rehabilitacyjnym. Pierwszy z nich dotyczył diagnostyki pacjenta w zakresie jego funkcjonowania poznawczego, a także jego zainteresowań i preferencji zawodowych i poszczególnych cech osobowości. Drugi związany był z indywidualną opieką i terapią psychologiczną pacjentów i ich rodzin, prowadzoną na zlecenie lekarzy prowadzących lub/i na prośbę samych pacjentów. Kolejne przedstawiane aspekty to praca psychologa w zespole oraz jego współpraca z innymi osobami i instytucjami.

Pozostałe dwa obszary to sprawowanie opieki socjalnej nad pacjentem oraz świadczenie porad pacjentom ambulatoryjnym.

Kolejny referat, zaprezentowany przez mgr Dorotę Gołąb (Wielkopolskie Centrum Onkologii) dotyczył „Rodzajów terapii wykorzystywanych w pracy z osobami z rozpoznaną chorobą nowotworową”. Prelegentka, jako główny cel pracy psychologa podała mobilizację sił psychicznych pacjenta do walki z chorobą oraz jej psychospołecznymi konsekwencjami. Autorka przedstawiła rodzaje proponowanych terapii oraz pozytywne i negatywne aspekty każdej z nich, bazując na własnym doświadczeniu klinicznym. Ponadto scharakteryzowała diagnozę choroby nowotworowej, jako moment kryzysu, który wymaga charakterystycznych działań psychologicznych nazywanych interwencją kryzysową. Mgr Gołąb opisała etapy i cechy pracy z osobą chorą na nowotwór oraz zwróciła uwagę na znaczenie fazy choroby dla relacji pacjent-psycholog. Na końcu zaś podkreśliła rolę sojuszu terapeutycznego oraz rangę spotkań JA-TY w udzielaniu pomocy psychologicznej pacjentom.

„Godność umierającego” to temat kolejnego wystąpienia autorstwa dr n. biol. Bogusława Stelcera (Zakład Psychologii Klinicznej na WNoZ UM w Poznaniu). Autor referatu rozpoczął swoją analizę od etymologii słowa *godność* oraz znaczenia terminu śmierć w kontekście dyskusji o godnej śmierci. W zaprezentowanym wykładzie poruszono głównie problematykę genezy i zasad myśli hospicyjnej, w której zaakcentowano takie jej aspekty jak: biopsychospołeczne podejście do cierpienia i umierania, koncentrowanie się na uśmierzaniu objawów towarzyszących chorobie z wykorzystaniem najnowocześniejszych metod i technologii, a ponadto konieczność komunikowania się umierającego z otoczeniem i otwartej rozmowy z osobami sprawującymi opiekę. Co więcej autor zaakcentował rolę autonomii pacjenta i uwzględniania jego życzeń w podejmowanych związanych z procesem leczenia. Dobra śmierć, według dr Stelcera, oznacza także zapobieganie wystąpienia śmierci społecznej przed śmiercią biologiczną, a zatem izolacji społecznej chorego, a także dążenie do dokończenia ważnych spraw życiowych.

Ostatnim wystąpieniem przed końcem pierwszej części konferencji była „Rola psychologa w sytuacji straty dziecka w okresie perinatalnym”, zaprezentowana przez współorganizatora konferencji - mgr Martę Czarnecką (Zakład Psychologii Klinicznej na WNoZ UM w Poznaniu, Klinika Perinatologii i Ginekologii, Ginekologiczno-Położniczy Szpital Kliniczny Uniwersytetu Medycznego im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu). Prelegentka rozpoczęła od teoretycznego wprowadzenia do problematyki straty, opisując doświadczenia oraz etapy żałoby związane ze stratą ciąży/dziecka. Następnie zaprezentowała analizę ilościową i jakościową działań Zespołu Psychologów GPSK w całym 2007 roku,

podając ilość udzielonych konsultacji wobec kobiet po stracie oraz scharakteryzowała rodzaj niesionej pomocy o charakterze interwencji kryzysowej, która jest działaniem wielopoziomowym, polegającym na wsparciu zarówno emocjonalnym jak i informacyjnym nie tylko samej, tracącej matki, ale także jej partnera - ojca dziecka i/lub najbliższej rodziny.

Na początku drugiej części konferencji wygłoszony został referat „Terapia neuropsychologiczna skutków uszkodzeń mózgu”, a jego autorką była dr n. biol. Ewa Mojs (p.o. Kierownik Zakładu Psychologii Klinicznej na WNoZ UM w Poznaniu; Wielkopolskie Centrum Neurologii Dzieci i Młodzieży). Autorka zwróciła uwagę na najistotniejsze założenia, na których opiera się terapia neuropsychologiczna, akcentując m.in. takie czynniki jak: możliwość powrotu funkcji po uszkodzeniach kory, podatność kory mózgowej na zmiany i wykorzystanie procesów uczenia się korowego w terapii. Dr Mojs podkreśliła też rolę uwzględnienia emocjonalnych i społecznych czynników funkcjonowania pacjenta w wyznaczaniu szczegółowych celów terapii, a także poziomu motywacji do wykonywania zadań rehabilitacyjnych. Podkreślono też to, że każdy trening powinien być poprzedzony edukacją osób pracujących z pacjentem, a kolejne sesje terapeutyczne powinny być poprzedzone krótkim omówieniem aktualnego poziomu sprawności i ewentualnych trudności w pracy.

Choreoterapia jako technika terapeutyczna była tematem kolejnego wystąpienia – mgr Marii Skommer (Zakład Psychologii Klinicznej, Centrum Profilaktyki Uzależnień, V-ce prezes Polskiego Stowarzyszenia Choreoterapii). W referacie zatytułowanym „Choreoterapia w podnoszeniu zasobów zdrowia”, opierając się na holistycznym modelu zdrowia i choroby, autorka przedstawiła możliwości wykorzystania terapii tańcem służącej podnoszeniu zasobów zdrowia. Terapia tańcem, metoda wywodząca się z szerokiego nurtu arteterapii stosowana jest w leczeniu różnych chorób i zaburzeń zdrowia, znajdując swoje zastosowanie w pracy z chorymi m.in. na mukowiscydozę, reumatoidalne zapalenie stawów, astmę oskrzelową, zaburzenia psychosomatyczne, czy też schorzenia onkologiczne. Autorka podzieliła się również doświadczeniem z pracy z osobami starszymi, wśród których od dwóch lat prowadzi warsztaty w ramach działalności Akademii Trzeciego Wieku.

Kolejne wystąpienie, autorstwa współorganizatora konferencji – mgr Wojciecha Strzeleckiego (Zakład Psychologii Klinicznej na WNoZ UM w Poznaniu, muzykoterapeuta) nosiło tytuł „Diagnostyczne i terapeutyczne zastosowanie muzyki”. Autor wprowadził w tematykę muzykoterapii przedstawiając jej definicję, a także podział na muzykoterapię receptywną i aktywną oraz indywidualną i grupową. Pokróćce omówił każdy z typów terapii za pomocą muzyki, wskazując jednocześnie jej diagnostyczną i terapeutyczną rolę. Prelegent

zwrócił uwagę na naturalność odbioru muzyki, będącą zasadniczą zaletą muzykoterapii, przedstawił też inne atuty oraz trudności w tej formie terapii. Następnie autor zwrócił uwagę na czynniki, decydujące o preferencjach muzycznych, a także na rolę właściwego doboru muzyki używanej w terapii. Na zakończenie przedstawił kilka wybranych technik muzykoterapeutycznych (Metoda Katatymicznych Wyobrażeń Leunera, Metoda Portretu Muzycznego, Metoda Dialogu Instrumentalnego, Mobilna Rekreacja Muzyczna) oraz obszarów zastosowania muzykoterapii (oddziaływanie na układ wegetatywny, profilaktyka, zaburzenia psychosomatyczne, dolegliwości bólowe, psychiatria, tyflomuzykoterapia).

Przedostatnim wystąpieniem w tej części konferencji był referat „Psychoseksualne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnością intelektualną” – mgr Anny Dolczewskiej-Sameli (Zakład Psychologii Klinicznej na WNoZ UM w Poznaniu). Celem wystąpienia było ukazanie rangi problemu funkcjonowania seksualnego osób z niepełnosprawną intelektualną. Autorka wystąpienia zwróciła uwagę na zagrożenia prawidłowego rozwoju psychoseksualnego, a także na problemy związane z ekspresją seksualności w tej grupie osób. W dalszej części referatu prelegentka wskazała obszary edukacji seksualnej oraz rolę personelu medycznego, opiekuńczego i terapeutycznego w realizacji jej celów.

Następne wystąpienie na konferencji zatytułowane było „Psychoterapia w zaburzeniach odżywiania”, którego autorkami były mgr Anna Cwojdzńska oraz mgr Katarzyna Markowska – Regulska (Klinika Psychiatrii Dzieci i Młodzieży, Szpital Kliniczny im. K. Jonschera Uniwersytetu Medycznego im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu). Po wymienieniu klasyfikacji zaburzeń odżywiania według ICD 10 prelegentka - mgr Cwojdzńska skoncentrowała swoje rozważania wokół jadłowstrętu psychicznego. Przedstawiła zasady leczenia medycznego w w/w zaburzeniu oraz postępowanie psychologiczne, które w anoreksji wykorzystuje założenia i metody poznawczo-behawioralnej i/lub terapii systemowej. Na końcu autorka zaprezentowała dane dotyczące rokowania co do możliwości wyleczenia z jadłowstrętu psychicznego, stosując opisane przez nią oddziaływania terapeutyczne.

Niezmiernie aktualną w dzisiejszym kontekście tematykę poruszyła dr n. biol. Jadwiga Łuczak-Wawrzyniak (Kierownik Zespołu Psychologów, Ginekologiczno-Położniczy Szpital Kliniczny Uniwersytetu Medycznego im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu) w wystąpieniu „Wypalenie zawodowe wśród pracowników ochrony zdrowia”. Autorka, bazując na bogatym doświadczeniu zawodowym, niezwykle szczegółowo zdefiniowała termin „wypalenia zawodowego”, odnosząc się jednocześnie do czynników mogących prowadzić do pojawienia się tego zjawiska wśród pracowników służb medycznych, zwracając także uwagę na

wypalenie zawodowe jako problemem dotyczący zarówno pracownika, jak i pośrednio pacjenta narażonego na konieczność dochodzenia do stanu zdrowia pod opieką nie w pełni sprawnie funkcjonującego zawodowo personelu. Referat ukazywał również pozytywne aspekty, wskazując rolę psychologa w radzeniu sobie i zapobieganiu powstawaniu omawianego zjawiska. Wśród technik ukierunkowanych na radzenie sobie z wypaleniem zawodowym autorka wskazała m.in. budowanie pozytywnych relacji w obrębie zespołu, przestrzeganie granic czasowych pracy i dbałość o wypoczynek, hobby czy rozwijanie zainteresowań naukowych, a także poszukiwanie wsparcia w najbliższym otoczeniu zawodowym i rodzinnym.

Referat mgr Jędrzeja Dobaczewskiego (Kierownik Działu Terapeutyczno-Opiekuńczego w Domu Pomocy Społecznej w Lesznie, Dom Pomocy Społecznej w Mościczkach) zatytułowany „Zdrowie a problemy psychiczne u osób starszych” traktował o wpływie stanu zdrowia somatycznego i psychicznego na aktywność osób starszych. W swoim wystąpieniu autor podkreślił rolę higieny psychicznej w funkcjonowaniu człowieka w okresie bardzo późnej dorosłości. Szczególną uwagę zwrócił na profilaktykę spadku aktywności w tym okresie rozwojowym, a także na formy przeciwdziałania niebezpieczeństwu wycofania się z życia społecznego, poprzez rozwój zainteresowań i poszukiwanie odmiennych możliwości samorealizacji. Rola tego typu działań nakreślona była też przez pryzmat przygotowania do starości i zagrożeń, jakie niesie ona ze sobą w tym właśnie zakresie. Autor opisał również profil mieszkańca Domu Pomocy Społecznej, nawiązując do funkcjonowania osoby w wieku bardzo późnej dorosłości w warunkach instytucjonalnych.

Kolejny referat zatytułowany „Choroby psychosomatyczne u dzieci” wygłosiła mgr Maja Strzelecka – współorganizator konferencji (Katedra Nauk o Zdrowiu, WNoZ, UM; Szkoła Podstawowa nr 82 w Poznaniu). W swoim wystąpieniu zwróciła uwagę rolę czynników psychicznych i społecznych, wpływających na indywidualną podatność danej osoby na zachorowanie na różnego rodzaju choroby, połączenie czynników psychicznych i społecznych oraz biologicznych w powstaniu i przebiegu choroby oraz na zastosowanie terapii psychologicznych w prewencji chorób, leczeniu i rehabilitacji dzieci cierpiących na choroby psychosomatyczne. Przedstawiła też podział i charakterystykę chorób psychosomatycznych na objawy konwersyjne, objawy czynnościowe i psychosomatozy. Opisując choroby psychosomatyczne zwróciła szczególną uwagę na teorię więzi emocjonalnej Johna Bowlby'ego oraz model rodziny psychosomatycznej wskazując rolę

czynników rodzinnych w kształtowaniu się różnych zaburzeń psychosomatycznych u dzieci; przy jednoczesnym wskazaniu sposobów przeciwdziałania i reagowania.

Wystąpieniem kończącym konferencyjne zmagania był referat „Poradnictwo w okresie późnej dorosłości” mgr Magdaleny Śmilgin-Malinowskiej (Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi, Katedra Psychologii Zarządzania i Doradztwa Zawodowego), opisujący starzenie się jako proces o podłożu biologicznym, socjologicznym i psychologicznym. W obrębie zmian w funkcjonowaniu osób w okresie późnej dorosłości wyróżnić dało się zarówno procesy o charakterze deficytowym, jak i pozytywnym, opartym na zasobach. Prelegentka przedstawiła problem aktywności, poszukiwania wsparcia oraz wiedzy na temat możliwości uzyskania pomocy psychologicznej przez osoby starsze w oparciu o własne doświadczenia w pracy z uczestnikami spotkań Uniwersytetu Trzeciego Wieku, jako niespecyficznej grupy osób w wieku emerytalnym.

Patronat nad konferencją „Psychologia w medycynie” objęli: JM Rektor Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu – prof. dr hab. Grzegorza H. Bręborowicz, Dziekan Wydziału Nauk o Zdrowiu – prof. dr hab. Tomasza Opala oraz Kierownik Katedry Nauk o Zdrowiu – prof. UM dr hab. Maria Danuta Głowacka. Partnerami organizatorów konferencji byli: Pracownia Psychologii Transportu („NZOZ Centrum Labor Securus”) w Poznaniu, Miesięcznik „Terapia” oraz Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.

Na zakończenie, jako organizatorzy konferencji, chcemy złożyć serdeczne wyrazy wdzięczności wszystkim osobom i instytucjom, które miały swój udział w przygotowaniu niniejszego wydarzenia oraz uczestnikom konferencji za liczne przybycie. Jednocześnie też wyrażamy nadzieję, że kolejne spotkania z cyklu „Humanistyka w medycynie” zjednoczą wielu cenionych i uznanych specjalistów z zakresu nauk humanistycznych, medycznych i społecznych, dając możliwość zapoznania się z najnowszymi osiągnięciami nauki i praktyki.

Wojciech Strzelecki*

Marta Czarnecka*

Marcin Cybulski*

Maja Strzelecka**

Michał Mandecki***

* Zakład Psychologii Klinicznej, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

** Katedra Profilaktyki Zdrowotnej, Wydział Nauk o Zdrowiu, Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

*** Studenckie Towarzystwo Naukowe Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu, Studenckie Psychologiczne Koło Naukowe